De ledenregistratie (LRP) en de kerkorde

9 november 2026

Een toelichting vanuit de kerkorde. Herziene versie van de handleiding van 29-1-2013, bijgewerkt naar de kerkorde, ordinanties en generale regelingen in de versie van juli 2026.

Inleiding

Deze handleiding legt uit wat de kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland zegt over de ledenregistratie. Ze is bedoeld voor ledenadministrateurs, kerkrentmeesters en kerkenraden die met LRP werken.

Alle onderwerpen zijn te ordenen rond vijf vragen:

1. **Wie hoort bij een gemeente?** Leden (doopleden en belijdende leden), gastleden, niet-gedoopte kinderen van leden en vrienden. Daarnaast: hoe eindigt het lidmaatschap, en hoe zit het met evangelisch-lutherse leden?
2. **Bij welke gemeente hoort iemand?** In principe de gemeente waar men woont. Op één grondgebied kunnen meerdere gemeenten liggen, men kan kiezen voor een andere gemeente, en er zijn gemeenten met wijkgemeenten en bijzondere gemeentevormen.
3. **Wat gebeurt er bij verhuizing?** De regels voor automatische inschrijving in de nieuwe woonplaats.
4. **Welke gegevens worden geregistreerd**, en hoe werken het lokale en het landelijke register samen?
5. **Privacy:** de kerkelijke regels en de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG).

Waar staan de regels?

Met ‘de kerkorde’ bedoelen we de kerkorde zelf (de artikelen met Romeinse cijfers), de 14 ordinanties, de generale regelingen en de overgangsbepalingen. Voor de ledenregistratie zijn vooral van belang:

- **art. III kerkorde** (wie tot de gemeente behoren);
- **ordinantie 2, art. 1 t/m 10** (de gemeenten, de ledenregistratie en de vormen van gemeente-zijn);
- **generale regeling 2 Ledenregistratie** (hierna: GR 2);
- **generale regeling 3 Gastlidmaatschap** (hierna: GR 3);
- **generale regeling 1 Gemeenten** (samenwerking, samengaan en splitsen; hierna: GR 1).

De generale regelingen zijn sinds 2013 genummerd. De ordinantie over de gemeenten is ingrijpend opnieuw ingedeeld. Artikelnummers uit de versie van 2013 kloppen daardoor meestal niet meer; achteraan staat een vertaaltabel.

Schrijfwijze: ‘ord. 2-2-5’ betekent ordinantie 2, artikel 2, lid 5. ‘GR 2-10-2’ betekent generale regeling 2, artikel 10, lid 2.

Wat is er veranderd sinds 2013?

De grootste verandering: er is geen ‘tweede register’ meer. Ord. 2-2-1 kent nu één gemeenschap van de gemeente met vier groepen, die allemaal in het lokale ledenregister staan. Verder zijn de verhuisregels van de ordinantie naar GR 2 verhuisd en is de privacytaal aangepast aan de AVG.

Onderwerp	**Handleiding 2013**	**Kerkorde juli 2026**
Indeling registers	Register van gemeenteleden + ‘tweede register’ (ord. 2-6)	Eén lokaal ledenregister voor leden, gastleden, niet-gedoopten en vrienden (ord. 2-2-1, 2-3-2)
Blijkgevers	Ingeschreven tenzij betrokkene bezwaar maakt	Heten nu **vrienden**; alleen ingeschreven **op eigen verzoek** (ord. 2-2-1)
Gezinsleden die geen lid zijn	Registratie tenzij bezwaar	Alleen **met instemming** van betrokkene (wijziging GR 2-3-3 sub b, in werking 1 juli 2023)
Gastleden en vrienden bij verhuizing	Automatisch doorgegeven	Alleen **op hun verzoek** doorgegeven aan de nieuwe gemeente (wijziging GR 2-10-1, in werking 1 juli 2023)
Plaatsingsregels bij verhuizing	Vijf regels in ord. 2-5-1	Vier regels in GR 2-10-2 (a t/m d); regels 3, 4 en 5 zijn samengevoegd in sub d
Ontvangstgemeente	Classicale vergadering wijst aan	Breed moderamen van de classicale vergadering wijst aan; betrokkene krijgt één maand om een voorkeur te geven (GR 2-10-2 sub d)
Voorkeurlidmaatschap	Procedure met latende kerkenraad (30 dagen) en beroep (ord. 2-5-3)	Kerkorde zegt alleen: op verzoek opgenomen door de kerkenraad van de andere gemeente (ord. 2-2-2)
Vereniging, samenvoeging, federatie	Aparte begrippen; GR fusie en splitsing	Één begrip **samengaan** (ord. 2-8-4); federatie heet nu samenwerkingsorgaan (ord. 2-7, GR 1)
Nieuwe gemeentevormen	—	Buitengewone gemeenten, missionaire (wijk)gemeenten, huisgemeenten (ord. 2-5)
Opheffing van een gemeente	—	Leden blijven ingeschreven in het **landelijke register** (ord. 2-9-3)
Gemeente van bijzondere aard	Wijziging ‘in voorbereiding’	Ingevoerd: leden uitsluitend op eigen verzoek (ord. 2-5-5)

Onderwerp	Handleiding 2013	Kerkorde juli 2026
Stemrecht	Alleen belijdende leden; gastleden als de regeling dat regelt	Kerkenraad kan stemrecht geven aan doopleden, gastleden én vrienden (ord. 3-2-3)
Gastlidmaatschap	Algemene lijst van kerken	Kerken met naam genoemd in GR 3-1-2; eigen kerk krijgt gelegenheid te reageren (GR 3-3-1)
Privacywet	Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp)	AVG; begrippen **verwerkingsverantwoordelijke** en **verwerker** (GR 2-1)
Overgangsbepalingen 53–58	Bestaande gastlidmaatschappen, oude blijkgevers	Vervallen; de huidige overgangsbepalingen gaan niet meer over ledenregistratie

§1 Wie hoort bij de gemeente?

Wie lid is van een gemeente, is daarmee lid van de Protestantse Kerk in Nederland (art. III-2 kerkorde). Lid zijn van de landelijke kerk zonder lid te zijn van een gemeente kan in principe niet. Uitzondering: de leden die in het landelijke register staan (zie §2, §5 en §9).

De vier groepen in de gemeenschap van de gemeente

Ord. 2-2-1 noemt vier groepen. Ze worden allemaal ingeschreven in het register van de gemeente (art. III-5 kerkorde, ord. 2-3-2).

Groep	Wie	Hoe ingeschreven
Leden	Gedoopten die in de gemeente zijn opgenomen: **belijdende leden** (hebben openbare belijdenis gedaan) en **doopleden**	Door doop, belijdenis, verhuizing of overschrijving
Gastleden	Gedoopten die lid zijn van een andere kerk en blijven	Op eigen schriftelijk verzoek, volgens GR 3
Niet-gedoopten	Niet-gedoopte kinderen van gemeenteleden	Tenzij de ouders of wettelijke vertegenwoordigers bezwaar maken
Vrienden	Mensen die blijk geven van verbondenheid met de gemeente	Alleen op eigen verzoek

Een kind wordt dooplid door de doop. Een dooplid wordt belijdend lid door openbare belijdenis van het geloof (ord. 9-5-1). Wie niet als kind gedoopt is, doet eerst belijdenis en wordt daarna gedoopt (ord. 6-3-6).

Lidmaatschap en registratie vallen niet samen. Wie gedoopt wordt, is op dat moment lid van de gemeente, niet pas wanneer de ledenadministratie de doop verwerkt. Bij verhuizing vallen opname en registratie wel

samen.

De kerkorde kent ook andere wegen naar belijdend lidmaatschap (ord. 9-5-3 t/m 5):

- ouders die bij de doop van hun kind bevestigend antwoorden op een daartoe strekkende vraag;
- doopleden die gekozen zijn tot ambtsdrager, vóór hun bevestiging;
- in bijzondere omstandigheden: belijdenis ten overstaan van de kerkenraad.

Gastleden

Gastleden blijven lid van hun eigen kerk (GR 3-7-1), maar worden ook ingeschreven in het register van de gemeente.

Welke kerken?

Gedoopte leden van kerken in Nederland waarmee de Protestantse Kerk bijzondere betrekkingen onderhoudt (GR 3-1). In elk geval:

- de kerken die lid zijn van de Raad van Kerken in Nederland;
- de Christelijke Gereformeerde Kerken;
- de Gereformeerde Gemeenten;
- de (Vrijgemaakt) Gereformeerde Kerken;
- de Bond van Vrije Evangelische Gemeenten;
- de Unie van Baptisten-gemeenten.

De kleine synode kan het gastlidmaatschap openstellen voor andere kerken (GR 3-1-3). Leden van buitenlandse kerken kunnen gastlid worden als de generale synode een relatie met die kerk heeft, of als de kerkenraad heeft vastgesteld dat die kerk aan de criteria voldoet (GR 3-1-4).

Geassocieerde kerken

Met enkele kerken heeft de Protestantse Kerk een associatieovereenkomst. Het gaat (stand 2019) om de Bond van Vrije Evangelische Gemeenten, de Gereja Kristen Indonesia Nederland en de Presbyterian Church of Ghana; voor overkomst als lid ook de Evangelisch-altreformierte Kirche in Niedersachsen. Voor hun leden geldt:

- bij **overkomst** worden zij zonder meer als lid aanvaard; een onderzoek naar de beweegredenen (ord. 6-5-2) is niet nodig;
- wonen zij in het gebied van de gemeente, dan worden zij op hun verzoek **zonder meer als gastlid** aanvaard. Er is geen bezwaartermijn voor de gemeente;
- zulke gastleden zijn **gelijkgesteld met leden**: zij kunnen stemmen en gekozen worden tot ambtsdrager, ook als de verkiezingsregeling dat voor gastleden niet regelt.

Dat GR 3-2-3 de Bond van Vrije Evangelische Gemeenten nog noemt, is door de associatieovereenkomst achterhaald. Controleer bij twijfel de actuele lijst van associatieovereenkomsten bij de landelijke kerk.

Onder welke voorwaarden?

In de regel alleen als betrokkene (GR 3-2-1):

- zo ver van de eigen kerk woont dat geregeld meeleven daar niet goed mogelijk is, en/of
- getrouwd is met, of een andere levensverbintenis heeft met, een lid van de gemeente.

De woorden 'in de regel' geven de kerkenraad ruimte in bijzondere gevallen. Verder:

- Met een plaatselijke gemeente of parochie van zo'n kerk kan het gastlidmaatschap ook gelden, als beide gemeenten in belangrijke mate samenleven als één oecumenische gemeenschap en er overleg is geweest (GR 3-2-2).
- Voor leden van de Evangelische Broedergemeente, de Bond van Vrije Evangelische Gemeenten, de Remonstrantse Broederschap en het Genootschap van Vrienden (Quakers) gelden de voorwaarden van GR 3-2-1 niet (GR 3-2-3).

Procedure (GR 3-3 en 3-4)

1. Betrokkene doet een **schriftelijk verzoek** aan de kerkenraad.
2. Het bevoegde orgaan van de eigen kerk krijgt gelegenheid om te reageren. Woont betrokkene buiten het grondgebied van de gemeente, dan moet de eigen kerk **instemmen**.
3. De kerkenraad spreekt met betrokkene over de beweegredenen, de plaats van het belijden in diens leven, het recht om in de eigen kerk aan het avondmaal deel te nemen en het opzicht.
4. De naam wordt aan de gemeente bekendgemaakt. Zijn er binnen één maand geen wettige bezwaren, dan is de toelating van kracht.

Inschrijving als dooplid of belijdend lid

De status in de eigen kerk is in de regel bepalend: een gastlid krijgt 'de positie als van' een dooplid of een belijdend lid (GR 3-5).

Kinderen van gastleden

Minderjarige gedoopte kinderen worden gastlid met de positie van dooplid; niet-gedoopte kinderen worden als niet-gedoopte ingeschreven (GR 3-6-1). Worden kinderen van gastleden in de gemeente gedoopt, dan worden ze ingeschreven als dooplid van de gemeente, tenzij in overleg met de eigen kerk wordt besloten dat ze lid worden van de kerk van de ouders. De doop komt in elk geval in het doopboek, waar nodig met vermelding van de kerk waartoe het kind behoort (GR 3-7-3).

Rechten

Gastleden delen in pastorale en diaconale zorg en in de geestelijke vorming. Ze kunnen lid zijn van kerkenraadscommissies. Actief en passief kiesrecht hebben ze alleen als de verkiezingsregeling dat uitdrukkelijk regelt (GR 3-6-4, ord. 3-2-3). Ze kunnen niet worden afgevaardigd naar een meerdere vergadering.

Bijdrage

Met gastleden wordt afgesproken hoe zij hun kerkelijke bijdrage verdelen over de eigen kerk en de gemeente; de eigen kerk krijgt daarvan bericht (GR 3-7-5).

> Het gastlidmaatschap is niet bedoeld voor leden van de Protestantse Kerk die willen meeleven met een andere gemeente van de eigen kerk. Zij kunnen vriend worden of zich laten overschrijven (§6).

Overkomst uit een andere kerk

Bij overkomst wordt een lid van een andere kerk lid van een gemeente van de Protestantse Kerk. Vanaf dat moment gelden de gewone regels.

Erkenning van de doop (ord. 6-5-1)

Een doop uit een andere kerk wordt erkend als de generale synode dat voor die kerk heeft uitgesproken. Anders erkent de kerkenraad de doop als vaststaat dat die is bediend in of vanwege een christelijke kerk of gemeenschap, door iemand die daar tot dopen bevoegd is, met water en in de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest.

Daarna onderzoekt de kerkenraad de beweegredenen en beslist of betrokkene als lid wordt opgenomen (ord. 6-5-2). Kan de doop niet worden erkend, dan moet betrokkene gedoopt worden (na belijdenis).

In de praktijk hoeft de kerkenraad de doop vaak niet zelf te toetsen:

- In 2012 erkenden de Protestantse Kerk, de Rooms-Katholieke Kerk, de Anglicaanse Kerk, de Bond van Vrije Evangelische Gemeenten, de Evangelische Broedergemeente, de Molukse Evangelische Kerk, de Oud-Katholieke Kerk, de Remonstrantse Broederschap en de Syrisch-Orthodoxe Kerk elkaars doop.
- De doop van kerken waarmee bijzondere betrekkingen bestaan (ord. 14-4) mag ook als erkend gelden.
- De regels van de kerk waar gedoopt is, zijn doorslaggevend voor de vraag wie bevoegd was te dopen. Zo is een rooms-katholieke nooddoop erkend.
- Een doopbewijs is het beste bewijs. Ontbreekt het, bijvoorbeeld bij een vluchteling, dan mag de redelijke overtuiging van de kerkenraad genoeg zijn om iemand als dooplid in te schrijven.

Herinschrijving

Wie ooit in de Protestantse Kerk (of een van haar voorgangers) gedoopt is en later is uitgeschreven, wordt niet vanzelf weer lid. Ook dan beoordeelt de kerkenraad de beweegredenen (ord. 6-5-2); herinschrijving als dooplid is mogelijk als het pastorale contact daar ruimte voor geeft.

Belijdend lid (ord. 9-5-7)

Heeft betrokkene in de andere kerk belijdenis gedaan, of iets vergelijkbaars, dan beslist de kerkenraad op grond van wat destijds beleden is – naar richtlijnen van de kerk – hoe betrokkene onder de belijdende leden wordt opgenomen. Dat kan zonder meer zijn, na een aanvullende vraag, of pas na openbare belijdenis (in de tussentijd eventueel als dooplid).

Minderjarigen

Op verschillende plaatsen kan een beslissing worden genomen door betrokkene of diens **wettelijk vertegenwoordiger**, bijvoorbeeld bij het recht op inzage en correctie (GR 2-6) of bij bezwaar tegen inschrijving van een niet-gedoopt kind (ord. 2-2-1). Bij kinderen onder de 18 zijn dat meestal de ouders; na een scheiding kan het gezag bij één ouder liggen. Vanaf 18 jaar beslist betrokkene zelf.

§2 Einde van het lidmaatschap en uitschrijving

Ord. 2-2-5 bepaalt dat leden bij hun gemeente blijven horen zolang zij niet:

1. als lid worden opgenomen in een **andere gemeente** van de kerk (door verhuizing of overschrijving);
2. zich **in het buitenland** vestigen;
3. overgaan naar een **andere kerkgemeenschap**;
4. zich met een **uitdrukkelijke verklaring** aan de kerkenraad onttrekken aan de gemeenschap van de kerk.

In geval 1 eindigt alleen het lidmaatschap van die ene gemeente; men blijft lid van de Protestantse Kerk. In de gevallen 2 t/m 4 eindigt het lidmaatschap van de kerk, met een uitzondering voor het buitenland. Daarnaast eindigt de registratie bij overlijden, en kan als uiterste tuchtmaatregel de gemeenschap met gemeente en kerk verbroken worden geacht (ord. 10-9-9).

Vertrek naar het buitenland

De kerk gaat ervan uit dat een lid dat naar het buitenland verhuist zich daar bij een kerk aansluit. Twee uitzonderingen:

- **Inschrijving bij een gemeente.** Een kerkenraad mag iemand die in het buitenland woont op diens verzoek als lid opnemen (ord. 2-2-5). Denk aan mensen die net over de grens wonen of tijdelijk in het buitenland werken.
- **Landelijk register.** Wie zich in het buitenland niet kan aansluiten bij een kerk waarmee de Protestantse Kerk samenwerkt of bijzondere betrekkingen heeft, kan de kleine synode vragen om in het landelijke register te worden opgenomen (GR 2-8-4 sub b).

De gegevens van vertrekkende leden kunnen vanuit de landelijke registratie worden doorgestuurd naar een door de generale synode aangewezen instantie in het nieuwe land (GR 2-8-5).

Overgang naar een andere kerk

Dubbel lidmaatschap van de Protestantse Kerk en een andere kerk bestaat niet (los van het gastlidmaatschap). Meldt een lid dat hij overgaat naar een andere kerk, dan laat de kerkenraad de ledenadministrateur de uitschrijving verwerken.

Onttrekking ('kerkverlating')

Een verklaring aan de kerkenraad dat men niet (langer) tot de kerk behoort, volstaat. Bij voorkeur is die **schriftelijk**: een brief of e-mail met het verzoek om uitschrijving is genoeg. De kerkenraad kan eerst nog contact opnemen. Blijft betrokkene bij een mondelinge verklaring aan de kerkenraad of een vertegenwoordiger daarvan, dan volstaat dat ook; dan volgt de noodprocedure hieronder.

Noodprocedure (GR 2-5-2)

Soms zegt iemand mondeling tegen de kerkenraad of een kerkenraadslid dat hij zich wil onttrekken, zich al heeft onttrokken of er nooit bij hoorde, maar wil hij dat niet op papier zetten. Dan kan de kerkenraad *in het uiterste geval* besluiten het lidmaatschap te beëindigen. Daarna:

1. Betrokkene krijgt vanwege de generale synode bericht van het voornemen tot beëindiging, met de vraag of dat inderdaad de bedoeling is.
2. Reageert betrokkene niet, dan wordt het lidmaatschap beëindigd.
3. Laat betrokkene weten dat het lidmaatschap moet blijven bestaan, dan blijft hij lid van de gemeente en daarmee van de kerk, en blijft hij in de registers.

De procedure voorkomt misverstanden en voorkomt dat een kerkenraad te voortvarend het ledenbestand 'opschoont'. In LRP wordt de brief aan betrokkene automatisch aangemaakt.

Uitschrijving van niet-gedoopten en vrienden

Vrienden staan in het register op eigen verzoek; niet-gedoopte kinderen omdat hun ouders geen bezwaar maakten. Geeft iemand aan niet meer ingeschreven te willen zijn, dan stelt de kerkenraad weinig eisen aan de vorm: een schriftelijke verklaring is hier niet nodig. Wel moet duidelijk zijn dat betrokkene dit zelf wil; een mededeling van een derde is niet genoeg.

Gastleden, niet-gedoopte kinderen en vrienden worden op hun verzoek van de gemeente losgemaakt. De landelijke kerk is daarbij niet betrokken; er komt dus geen bevestigingsbrief vanwege de generale synode.

Merkt de kerkenraad al geruime tijd niets meer van verbondenheid, dan kan dat een reden zijn om een vriend uit te schrijven. Ook dan is contact vooraf zorgvuldig.

Wat gebeurt er met de gegevens?

- Gegevens van wie niet meer aan de criteria voor registratie voldoet, worden zo snel mogelijk, maar

uiterlijk **twee jaar** na ontvangst van de melding, uit het lokale ledenregister verwijderd (GR 2-5-1).
- Inschrijvingen in het **doopboek, belijdenisboek en trouwboek** blijven staan (GR 2-5-3). Dat zijn vastleggingen van gebeurtenissen, geen ledenregistratie.
- Landelijk worden gegevens bewaard in een historisch archief. Wordt iemand later opnieuw lid, dan kunnen die gegevens worden teruggehaald. *Dit staat niet in de huidige GR 2; het is een kenmerk van LRP.*
- Wil een belijdend lid dat zich heeft onttrokken weer worden opgenomen, dan gaat de kerkenraad na wat de beweegredenen zijn en beslist hoe betrokkene weer onder de belijdende leden wordt opgenomen (ord. 9-5-6).

Niet 'ontdopen'

Een verzoek om iemands naam uit het doopboek (of het belijdenis- of trouwboek) te verwijderen, kan de kerkenraad alleen weigeren (GR 2-5-3). Wel kan bij de doop worden aangetekend dat betrokkene zich aan de gemeenschap van de kerk heeft onttrokken.

§3 Niet-gedoopte kinderen en vrienden

In 2013 stonden deze mensen in het 'tweede register', het register van 'verbondenen'. Dat onderscheid bestaat niet meer. Ze horen nu als eigen groepen bij de gemeenschap van de gemeente en staan in het lokale ledenregister (art. III-4 en III-5 kerkorde, ord. 2-2-1, ord. 2-3-2). De gedachte erachter is gelijk gebleven: de gemeente trekt haar grenzen niet scherp en wil open zijn in pastoraat, diaconaat en missionair werk (ord. 8-4-2).

Ze zijn geen lid

Niet-gedoopten en vrienden zijn geen dooplid of belijdend lid. Rechten en plichten van leden gelden dus niet vanzelf voor hen. Nieuw is wel dat de kerkenraad vrienden stemrecht kan geven in de verkiezingsregeling (ord. 3-2-3, zie §1).

Niet-gedoopte kinderen van gemeenteleden

Kinderen van gemeenteleden die niet gedoopt zijn, bijvoorbeeld omdat de ouders voor de volwassenendoop kiezen, worden ingeschreven als niet-gedoopte, tenzij de ouders of wettelijke vertegenwoordigers bezwaar maken (ord. 2-2-1). Laat de gemeente de ouders weten dat het kind is ingeschreven, zodat zij bezwaar kunnen maken. Bij bezwaar wordt de inschrijving beëindigd.

Melden de ouders zelf de geboorte bij de gemeente, dan mag de kerkenraad ervan uitgaan dat zij geen bezwaar hebben. Hoort de gemeente het op een andere manier, dan moet de kerkenraad de ouders uitdrukkelijk vragen of zij bezwaar hebben tegen inschrijving.

Bij verhuizing van de ouders gaan de gegevens van hun niet-gedoopte kinderen automatisch mee naar de nieuwe gemeente (GR 2-10-1, gewijzigde tekst).

Bij 18 jaar

Een niet-gedoopt kind verliest bij het bereiken van 18 jaar die status. Vóór die tijd overlegt de kerkenraad met de jongere: laat hij zich dopen, of wil hij als vriend worden ingeschreven (op eigen verzoek)? Kiest hij daar niet voor, dan wordt de registratie als niet-gedoopt kind beëindigd. Zolang hij thuis woont en geen bezwaar heeft, kan hij wel worden meegeregistreerd bij het gezin (§8). De kerkorde zelf noemt geen leeftijdsgrens.

Vrienden

Vrienden zijn mensen die blijk geven van verbondenheid met de gemeente: ze bezoeken kerkdiensten, doen mee aan een gespreksgroep of steunen de gemeente op een andere manier, zonder lid te worden. Belangrijkste wijziging: zij worden alleen **op eigen verzoek** ingeschreven (ord. 2-2-1). In 2013 was het nog: inschrijving, tenzij betrokkene bezwaar maakt.

Vrienden kunnen ook lid zijn van een andere gemeente van de Protestantse Kerk, bijvoorbeeld van hun woongemeente, terwijl ze vriend zijn van de gemeente op hun vakantieadres. Ord. 3-2-3 onderscheidt daarom vrienden die belijdend lid, dooplid of geen lid zijn van een andere gemeente van de kerk.

Ook leden van andere kerken kunnen vriend worden, als zij geen gastlid kunnen of willen worden. Een verzoek gaat naar de kerkenraad; de kerkenraad kan iemand die meeleeft ook zelf vragen of hij als vriend wil worden opgenomen. Met het aanvaarden van een vriend neemt de kerkenraad een pastorale verantwoordelijkheid op zich.

Bij verhuizing worden de gegevens van vrienden alleen **op hun verzoek** doorgestuurd naar de gemeente in de nieuwe woonplaats (GR 2-10-1, gewijzigde tekst).

Let op: gastleden en vrienden staan bij SILA niet geregistreerd als behorend tot de Protestantse Kerk. Kerk en gemeente krijgen hun verhuizing dus niet automatisch door. Zonder verzoek blijven zij na verhuizing in het lokale register van de oude gemeente staan.

> **Oude categorieën.** De handleiding van 2013 noemde nog bijzondere groepen ‘blijkgevers’: mensen die bij de kerkvereniging in 2004 hun lidmaatschap opzegden maar plaatselijk bleven meeleven, en vóór 2004 geregistreerde niet-gedoopten uit de Gereformeerde Kerken (ovb. 56 en 57). Die overgangsbepalingen zijn vervallen. Het is verstandig na te gaan of zulke inschrijvingen nog passen bij de huidige regel dat vrienden op eigen verzoek zijn ingeschreven.

§4 Lid van de woongemeente

Elke gemeente heeft een door de kerk vastgesteld grondgebied (ord. 2-4-1). Hoofdregel: een lid hoort bij de gemeente op wier grondgebied hij zijn vaste woonplaats heeft (ord. 2-2-2). Dit heet het geografisch principe. Iemand kan op verzoek lid worden van een andere gemeente (§6).

Zo word je lid van je woongemeente:

- **Door de doop.** Ouders laten hun kind dopen in hun woongemeente of in de gemeente waarvan zij op verzoek lid zijn. Wordt het kind in een andere gemeente gedoopt, dan wordt eerst de eigen kerkenraad schriftelijk ingelicht; die heeft drie weken om bezwaar te maken (ord. 6-2-5). De doop komt in het doopboek van de gemeente waar gedoopt is, en die kerkenraad meldt de doop aan de eigen gemeente (ord. 6-4-4). Het kind wordt dooplid van de gemeente waar de ouders ingeschreven staan.
- **Door belijdenis.** Wie belijdenis doet in een andere gemeente (bijvoorbeeld omdat hij daar catechisatie volgde), doet dat pas nadat de eigen kerkenraad is ingelicht en binnen drie weken geen bezwaar heeft gemaakt (ord. 9-4-4). De belijdenis komt in het belijdenisboek van die andere gemeente, die het meldt aan de eigen gemeente (ord. 9-5-9). Betrokkene wordt belijdend lid van de eigen gemeente, tenzij hij zich laat overschrijven.
- **Door verhuizing.** Wie verhuist, wordt automatisch ingeschreven in een gemeente op het grondgebied van de nieuwe woonplaats (ord. 2-2-4, §7).

Gemeenschappelijke kerkdiensten

Wordt iemand gedoopt in een dienst van een gemeenschappelijke kerkenraad (samenwerkingsverband), dan wordt hij dooplid van een van de samenwerkende gemeenten, naar keuze van de gedoopte of de ouders. Wie in zo'n dienst belijdenis doet, wordt belijdend lid van de gemeente waar hij al dooplid was (GR 1-3-3 en 1-3-4).

§5 Meer gemeenten op één grondgebied

De kerk kent vier soorten gemeenten (ord. 2-4-1): de **Protestantse gemeente**, de **Hervormde gemeente** (ook Waalse en Presbyteriaans-Engelse en Schotse gemeenten), de **Gereformeerde kerk** en de **Evangelisch-Lutherse gemeente**. In deze handleiding heten dat de vier 'soorten' (GR 2-8-3 sub b); in 2013 stond er 'types'.

Op één grondgebied liggen vaak meerdere gemeenten. Soms zelfs twee van dezelfde soort; dan krijgt een van beide een **bijzondere aanduiding** in de naam (ord. 2-4-1). Het grondgebied van een gemeente kan groot zijn, zoals bij veel evangelisch-lutherse gemeenten. Dat de kerk in een andere plaats staat, verandert daar niets aan.

Wie stelt de grenzen vast?

Het **breed moderamen van de classicale vergadering**, na de kerkenraden te hebben gehoord (ord. 2-4-5). De grenzen worden in de landelijke registratie vastgelegd in postcodegebieden (GR 2-8-3 sub e).

Aanmerken als protestantse gemeente

Kan een gemeente niet samengaan omdat er geen partner is of de partner niet wil, dan kan het breed moderamen haar op verzoek aanmerken als protestantse gemeente (ord. 2-4-4).

Bijzondere gemeentevormen (ord. 2-5)

Vorm	Wat	Gevolg voor de registratie
(Wijk)gemeente van bijzondere aard	Leden in een bijzondere situatie samengebracht, of een gemeente met een eigen ontstaansgeschiedenis	Leden worden **uitsluitend op eigen verzoek** ingeschreven; geen automatische plaatsing (ord. 2-5-5)
Buitengewone gemeente	Een christelijke gemeenschap die door de generale synode in de kerk is opgenomen	Afspraken in het synodebesluit (ord. 2-5-2 en 3)
Missionaire (wijk)gemeente	Gemeente in wording voor missionair werk, onder leiding van een commissie	Valt onder de ambtelijke vergadering die haar vormde (ord. 2-5-6 t/m 9)
Huisgemeente	Kleine gemeenschap na opheffing van een gemeente	Eigen lokaal register; verwerkingsverantwoordelijke is de ambtelijke vergadering die haar instelde (ord. 2-5-10 t/m 13, GR 2-2)

De in 2013 aangekondigde regeling voor gemeenten die geen automatische plaatsing willen, is daarmee ingevoerd via de (wijk)gemeente van bijzondere aard.

Samenwerken, samengaan, splitsen, opheffen

Samenwerken (ord. 2-7, GR 1-1 en 1-2)

Gemeenten kunnen samenwerken, ook met een samenwerkingsorgaan of een gemeenschappelijke kerkenraad. Vormen een hervormde gemeente, gereformeerde kerk en/of evangelisch-lutherse gemeente samen een gemeenschappelijke kerkenraad, dan heet dat in de regel een **protestantse gemeente in wording** (GR 1-2-10). In 2013 heette dit federatie. De gemeenten blijven zelfstandig, de **registers blijven gescheiden**.

Samengaan (ord. 2-8-4 en 5, GR 1-4)

Dit vervangt de oude begrippen vereniging en samenvoeging. Gaan gemeenten van verschillende soort samen, dan ontstaat een protestantse gemeente. Gaan gemeenten van dezelfde soort samen, dan blijft de soort gelijk. Het breed moderamen stelt de grenzen van de nieuwe gemeente vast. Alle leden van de betrokken gemeenten worden lid van de gemeente na het samengaan. Er is geen fusiedwang, maar in bijzondere omstandigheden kan de classicale vergadering gemeenten laten samengaan als een van hen niet zelfstandig verder kan – niet echter tot een protestantse gemeente (ord. 2-8-5).

Samengaan kan op twee manieren (GR 1-4-1):

- de gemeenten vormen samen een **nieuwe gemeente**, die kerkelijk en juridisch de voortzetting is van de oude gemeenten;
- een of meer gemeenten **gaan op in een bestaande gemeente**, die blijft bestaan. Dat ligt voor de hand als kleine gemeenten opgaan in een grote. De regelingen van de blijvende gemeente zijn dan het uitgangspunt.

Voor de ledenregistratie betekent de tweede vorm dat de leden van de opgaande gemeenten worden overgezet naar het register van de bestaande gemeente; die gemeente houdt haar eigen gegevens en nummers.

Splitsen (ord. 2-8-6, GR 1-5)

Bij een geografische splitsing stelt het breed moderamen de nieuwe grenzen vast; leden worden ingeschreven in de gemeente waar ze wonen. Een niet-geografische splitsing heeft goedkeuring van het breed moderamen nodig. Leg vooraf vast in welke gemeente leden worden ingeschreven en hoe zij een andere keuze kunnen maken.

Bij splitsen kan gekozen worden tussen **splitsing** en **afsplitsing**. Bij splitsing ontstaan twee nieuwe gemeenten (en diaconieën) en houdt de oude op te bestaan. Bij afsplitsing blijft de bestaande gemeente bestaan en wordt daarnaast een nieuwe gemeente gevormd. Voor de ledenregistratie: bij splitsing worden alle leden over twee nieuwe registers verdeeld; bij afsplitsing gaat alleen een deel van de leden over naar het nieuwe register.

Opheffen (ord. 2-9)

Kan een gemeente haar taken niet meer vervullen, dan kan de classicale vergadering haar opheffen. Gevolgen voor de registratie:

- Leden blijven ingeschreven in het **landelijke register** zolang ze zich niet bij een andere gemeente hebben aangesloten (ord. 2-9-3, GR 2-8-4 sub c).
- Is ter plaatse geen geloofsgemeenschap mogelijk, dan worden de leden op uitnodiging ingeschreven in een naburige gemeente van hun keuze (ord. 2-9-6).
- Leden die verhuizen naar het gebied van een opgeheven gemeente, blijven in het landelijke register en worden uitgenodigd zich aan te sluiten bij de geloofsgemeenschap ter plaatse of een naburige gemeente (ord. 2-9-7).
- De oude gemeente kan als huisgemeente worden aangemerkt (ord. 2-9-5).

Ook kunnen leden in het landelijke register blijven en zich als gastlid aansluiten bij een gemeente van een andere kerk (GR 2-8-4 sub c). Blijven zonder aansluiting in het landelijke register is vooral een noodmaatregel: de kerkorde spreekt van ‘nog niet’ aangesloten.

Huisgemeente en register

Een huisgemeente heeft een eigen ledenregister. Ook als een naburige kerkenraad verantwoordelijk is, zijn de

leden van de huisgemeente géén lid van die gemeente. Komen leden van de kerk later in het gebied wonen, dan kunnen zij zich bij de huisgemeente aansluiten.

Bijzondere zorg (GR 1-6)

Maken leden zich los van de kerk en vormen ze een nieuwe kerkgemeenschap, dan kan op verzoek een afschrift uit de registers worden gegeven van de gegevens van wie overgaan. De registers zelf en het doop-, lidmaten- en trouwboek blijven bij de gemeente die in de Protestantse Kerk blijft (GR 1-6-6).

§6 Lid van een andere gemeente en gemeentewissel

Een lid kan ook zonder verhuizing van gemeente veranderen. De kerkorde kent twee situaties.

Een gemeente op een ander grondgebied ('voorkeurlidmaatschap')

Een lid kan op eigen verzoek door de kerkenraad van een andere gemeente als lid worden opgenomen (ord. 2-2-2). Daarvoor is een **besluit van die kerkenraad** nodig. Een verzoek dat bij het kerkelijk bureau binnenkomt, moet dus naar de kerkenraad worden doorgestuurd.

- de kerkenraad is **niet verplicht** iemand van buiten het gebied op te nemen;
- woont iemand net over de grens, leeft hij al lang mee of spelen familiebanden, dan zal de kerkenraad meestal geen bezwaar hebben;
- woont iemand ver weg, dan kan pastorale zorg op afstand een reden zijn om te weigeren;
- voordat de kerkenraad afwijzend beslist, voert hij een gesprek met betrokkene over de beweegredenen.

De procedure uit 2013 – schriftelijk en gemotiveerd verzoek, melding aan de 'latende' kerkenraad, 30 dagen voor bezwaar, beroep bij het breed moderamen – staat **niet meer in de kerkorde**. Een schriftelijk verzoek en het informeren van de oude gemeente blijven wel zorgvuldig. Na de overschrijving stuurt de landelijke registratie de gegevens door naar de gekozen gemeente (GR 2-10-3).

Een andere gemeente op hetzelfde grondgebied (gemeentewissel)

Liggen er meer gemeenten op hetzelfde grondgebied, dan kan een lid zich laten opnemen in een van de andere (ord. 2-2-3). Een kerkenraadsbesluit is niet nodig: betrokkene kan het kerkelijk bureau van de oude of de nieuwe gemeente vragen de overschrijving te regelen. Woont iemand binnen het grondgebied van een (wijk)gemeente van bijzondere aard en vraagt hij daar lid te worden, dan kan de kerkenraad dat niet weigeren.

Wijkgemeenten

Voor wijkgemeenten gelden deze regels ook (ord. 2-2-6). Wie lid wil worden van een andere wijkgemeente dan die van zijn woonadres, vraagt dat aan bij de betrokken wijkkerkenraad. De wijkkerkenraden kunnen in de

algemene kerkenraad afspreken dat zulke verzoeken altijd worden aanvaard; dan kan het kerkelijk bureau de overschrijving afhandelen. Het omgekeerde – afspreken dat zulke verzoeken nooit worden aanvaard – kan niet; wel dat ze alleen in bijzondere omstandigheden worden ingewilligd. Buurgemeenten kunnen vergelijkbare afspraken maken.

Verhuizen als lid van een andere gemeente

Wie lid is van een gemeente buiten zijn woonplaats, blijft bij verhuizing lid van die gemeente; er is geen automatische overschrijving naar de nieuwe woongemeente (GR 2-10-1). De verhuizing kan wel aanleiding zijn om overschrijving te vragen. Maakt de afstand meeleven onmogelijk, dan kan de kerkenraad betrokkene vragen zich te laten overschrijven, of zelf het voorkeurlidmaatschap beëindigen. Betrokkene wordt dan overgeschreven naar de gemeente van de woonplaats.

> **Let op: verwijzing in GR 2-10-3.** Deze bepaling verwijst naar 'ord. 2-3-2 en 3'. In de huidige ordinantie gaat art. 3 over de registers; de bedoelde bepalingen over overgang staan in ord. 2-2-2 en 2-2-3. Waarschijnlijk is de verwijzing bij de hernummering niet aangepast.

§7 Lidmaatschap en verhuizing

Wie verhuist naar het grondgebied van een andere gemeente, wordt daar automatisch ingeschreven (ord. 2-2-4). De kerk wacht niet tot betrokkene zich meldt. De nieuwe gemeente kan dan een welkomstbezoek brengen; wil betrokkene liever bij een andere gemeente horen, dan kan dat via §6.

Wie gaat automatisch mee?

Volgens de gewijzigde tekst van GR 2-10-1 (in werking sinds 1 juli 2023):

- **leden en hun niet-gedoopte kinderen**: automatisch doorgestuurd naar de gemeente in de nieuwe woonplaats;
- **gastleden en vrienden**: alleen **op hun verzoek** doorgestuurd.

Dit geldt voor wie ingeschreven is in de (wijk)gemeente waar hij woonde. Wie op verzoek lid is van een andere gemeente, blijft in principe daar (§6).

De inschrijvingsregels (GR 2-10-2)

Is er in de nieuwe woonplaats maar één gemeente, dan wordt betrokkene daar ingeschreven. Zijn er meer, dan gelden deze regels. Let op: het gaat om de **soort gemeente waarvan iemand lid was**, niet om een persoonlijke kerkelijke achtergrond. Leden van de Protestantse Kerk zijn 'protestant', niet 'hervormd' of 'gereformeerd'. Voor evangelisch-lutherse leden ligt dat anders (§12).

Regel	Afkomstig uit	Ingeschreven in
a	Protestantse gemeente	De protestantse gemeente in de

Regel	Afkomstig uit	Ingeschreven in nieuwe woonplaats
b	Hervormde gemeente of gereformeerde kerk	Een gemeente van dezelfde soort; is die er niet, dan de protestantse gemeente
c	Ingeschreven in het register van evangelisch-lutherse leden	De evangelisch-lutherse gemeente, of de protestantse gemeente die door samengaan met een evangelisch-lutherse gemeente is ontstaan
d	Geen eenduidige inschrijving mogelijk	De gemeente die volgens een regeling van het (breed) moderamen van de classicale vergadering is aangewezen ('ontvangstgemeente')

Bij regel **d** krijgt betrokkene vanwege de generale synode een brief. Daarin staat in welke gemeente hij wordt ingeschreven en welke andere gemeenten van de kerk er ter plaatse zijn. Laat betrokkene binnen **een maand** geen voorkeur weten, dan volgt inschrijving in de aangewezen gemeente. Een gemeentewissel blijft ook later mogelijk.

Regel d vervangt de oude regels 3, 4 en 5. Hij geldt onder meer als:

- iemand uit een protestantse gemeente verhuist naar een plaats zonder protestantse gemeente;
- er in de nieuwe woonplaats twee gemeenten van de soort zijn die in aanmerking komt;
- er in de nieuwe woonplaats noch een gemeente van de eigen soort, noch een protestantse gemeente is.

Voor (wijk)gemeenten van bijzondere aard geldt geen automatische plaatsing: daar wordt men alleen op eigen verzoek ingeschreven (ord. 2-5-5).

Voorbeeld: grenzen na samengaan

Een gereformeerde kerk te A omvat ook dorp B. In A en in B is ook een eigen hervormde gemeente. De gereformeerde kerk en de hervormde gemeente te A gaan samen tot de Protestantse gemeente te A; de hervormde gemeente te B blijft zelfstandig. Het breed moderamen kan de protestantse gemeente de grenzen geven van de oude gereformeerde kerk (dorp B valt erbinnen: 'maximum-optie') of van de oude hervormde gemeente te A (dorp B valt erbuiten: 'minimum-optie').

Wie verhuist naar dorp B wordt zo ingeschreven:

Afkomstig uit	Maximum-optie	Minimum-optie
Hervormde gemeente	HG te B (regel b)	HG te B (regel b)
Gereformeerde kerk	PG te A (regel b)	Aangewezen gemeente (regel d)
Protestantse gemeente	PG te A (regel a)	Aangewezen gemeente (regel d)

Afkomstig uit	Maximum-optie	Minimum-optie
Register evangelisch-lutherse leden	Regel c	Regel c (§12)

Bij de maximum-optie is alles met regels a en b op te lossen. Bij de minimum-optie moet het breed moderamen een gemeente aanwijzen; in de praktijk is dat meestal de hervormde gemeente te B.

§8 Welke gegevens worden geregistreerd?

GR 2-3 bepaalt welke gegevens in het lokale ledenregister staan: burgerlijke gegevens, kerkelijke gegevens en gegevens over het gezin of samenlevingsverband. Kerkelijke gegevens worden alleen opgenomen voor zover de geheimhoudingsplicht van ord. 4-2 dat toelaat (GR 2-3-1).

Burgerlijke gegevens (GR 2-3-2 sub a t/m e)

- naam en voornamen of voorletters;
- straat, huisnummer, postcode, woonplaats en datum van vestiging op het adres;
- geboortedatum en -plaats;
- geslacht;
- burgerlijke staat, met de ingangsdatum.

De kerk ontvangt deze gegevens uit de Basisregistratie Personen (BRP, sinds 2014 de opvolger van de GBA) via de **Stichting Interkerkelijke Ledenadministratie (SILA)**. De dienstenorganisatie levert daarvoor gegevens aan het koppelcentrum van SILA en ontvangt de mutaties terug (GR 2-11-2). Zo kan de kerk leden bij verhuizing volgen.

SILA-bezwaar

Iedereen kan bij de burgerlijke gemeente aangeven dat zijn gegevens niet aan SILA worden verstrekt. Verhuizingen komen dan niet meer automatisch door; de kerk is afhankelijk van wat het lid zelf meldt. Het recht van de kerk om gegevens van haar leden te registreren blijft wel bestaan. Bij uitschrijving vervalt dat recht, en meldt SILA betrokkene af.

Kerkelijke gegevens (GR 2-3-2 sub f t/m m)

Deze gegevens kent de overheid niet; alleen de kerk registreert ze.

Sub	Gegeven	Bijzonderheden
f	Doop	Datum, kerkgemeenschap en naam van gemeente, kerk of parochie
g	Belijdenis van het geloof	Datum, kerkgemeenschap en naam van gemeente of kerk
h	Kerkelijke inzegening van het huwelijk	Datum, kerkgemeenschap, gemeente
i	Kerkelijke zegening van een andere	Alleen als de kerkenraad heeft

Sub	Gegeven	Bijzonderheden
	levensverbintenis	besloten deze mogelijkheid te bieden (ord. 5-4)
j	Overkomst uit een andere gemeente of kerkgemeenschap	Datum en naam van die gemeente of kerk
k	Einde van het lidmaatschap	Datum van vertrek of overschrijving (met nieuwe gemeente), overlijden, vertrek naar het buitenland, overgang naar een andere kerk, onttrekking, of verbreking van de gemeenschap
l	Herstel van de gemeenschap	Na onttrekking (ord. 9-5-6) of na verbreking als tuchtmaatregel (ord. 10-9-9)
m	Aard van de verbondenheid met de gemeente	Lid, gastlid, niet-gedoopte of vriend; met vermelding van de wijkgemeente

'Overkomst uit een andere gemeente' betekent dat iemand door verhuizing of overschrijving lid wordt. 'Overkomst uit een andere kerkgemeenschap' betekent dat iemand uit een andere kerk lid wordt (§1). Dat is iets anders dan gastlidmaatschap: een gastlid blijft lid van zijn eigen kerk.

Gezin en samenlevingsverband (GR 2-3-3)

Bij leden worden ook vastgelegd:

- **a.** de samenstelling van het gezin of samenlevingsverband, met de burgerlijke staat. Bijvoorbeeld: getrouwd, drie inwonende kinderen;
- **b.** gegevens van gezinsleden die geen lid zijn van de kerk, eventueel met de kerk waartoe zij horen. Dit mag **alleen als betrokkene ermee instemt** (gewijzigde tekst, in werking sinds 1 juli 2023). In 2013 was het nog: tenzij betrokkene bezwaar maakt.

Zijn alle gezinsleden lid, dan staan ze ieder apart in het register, met de koppeling dat ze één gezin vormen.

Zo'n gezin of samenlevingsverband heet in LRP de **pastorale eenheid**. Gezinsleden die zelf niet tot de kring van de gemeente behoren, heten **meegeregistreerden**. Hun gegevens worden alleen vastgelegd als zij die zelf verstrekken en instemmen met registratie; dat heeft een pastoraal belang.

Gegevens over deelname aan het gemeenteleven

Naast de gegevens van GR 2-3 kan de gemeente praktische gegevens vastleggen, zoals: wel of geen attentie met de feestdagen, gewenst bezoek, of uitsluiting en insluiting bij een bepaalde actie. Ook die vallen onder het doel van de registratie (ord. 2-3-1) en de privacyregels.

Pastorale aantekeningen

Wie als pastoraal werker toegang heeft tot LRP, kan daar aantekeningen maken. Er is een onderscheid tussen:

- **privéaantekeningen** zijn voor niemand anders zichtbaar en worden niet overgedragen. Daarin hoeft geen inzage te worden gegeven;
- **gedeelde (publieke) notities** en andere dossiers over leden die niet alleen voor privégebruik zijn, horen bij de geregistreerde gegevens. Bij een verzoek om inzage moeten ze aan betrokkene worden verstrekt.

Voor de inhoud geldt de geheimhoudingsplicht van ord. 4-2, ook na afloop van ambt of taak (ord. 4-2-2). Bij verhuizing worden plaatselijke aantekeningen niet meegestuurd naar de nieuwe gemeente.

Doopboek, belijdenisboek en trouwboek

Deze boeken leggen gebeurtenissen vast. Ze zijn geen onderdeel van de ledenregistratie en blijven staan, ook als iemand later wordt uitgeschreven (GR 2-5-3).

- **Doopboek**: de kerkenraad schrijft de namen in van wie in de gemeente zijn gedoopt, naar richtlijnen van de generale synode (ord. 6-4-1). Gedoopten of hun ouders krijgen een doopbewijs (ord. 6-4-2).
- **Belijdenisboek**: de namen van wie onder de belijdende leden zijn opgenomen (ord. 9-5-8).
- **Trouwboek**: niet verplicht; de kerkenraad kan het bijhouden (ord. 5-3-7).

Vooral het doopboek is belangrijk: staat iemand niet meer in de registers (bijvoorbeeld na vertrek naar het buitenland), dan blijft hiermee na te gaan of hij gedoopt is. Een digitaal doop- of trouwboek ligt voor de hand, maar omdat de houdbaarheid van digitale bestanden onzeker is, daarnaast een papieren boek aan te bevelen. Het college van kerkrentmeesters is verantwoordelijk voor de boeken (ord. 3-10-2, 11-2-7).

De ouderlingen-kerkrentmeesters houden samen met de andere kerkrentmeesters het lokale ledenregister en deze boeken bij (ord. 3-10-2).

§9 Lokaal en landelijk register

De kerk kent drie registers (ord. 2-3-1):

Register	Inhoud	Verwerkingsverantwoordelijke	Verwerker
Lokaal ledenregister	Allen die tot de gemeenschap van de gemeente behoren (ord. 2-3-2)	De (algemene) kerkenraad; bij een zelfstandige huisgemeente de ambtelijke vergadering die haar instelde	College van kerkrentmeesters, dat de verwerking mag opdragen aan aangewezen functionarissen (GR 2-4-2)
Landelijk ledenregister	De gegevens uit alle lokale registers, plus	Generale synode	Een afgezonderde afdeling van de

Register	Inhoud	Verwerkingsverantwoordelijke	Verwerker
	enkele bijzondere groepen (ord. 2-3-3)		dienstenorganisatie
Register van evangelisch-lutherse leden	Zie §12 (ord. 2-3-4)	Evangelisch-lutherse synode	Dezelfde afdeling van de dienstenorganisatie

Waarom een landelijk register?

Lokaal wordt geregistreerd voor het pastoraat en het gemeenteleven, ook voor de financiën. Het landelijke register zorgt dat die lokale registratie compleet blijft: als administrateurs wisselen en vooral als leden verhuizen. Zonder landelijk register zou een verhuisd lid dat zich niet meldt uit beeld raken. Het landelijke register zorgt ook voor een vaste standaard van gegevens, zodat gemeenten ze kunnen uitwisselen.

Uitwisseling van mutaties (GR 2-9)

- Gemeenten geven alle mutaties in hun lokale register **minstens eens per maand** door aan de generale synode, volgens haar richtlijnen.
- Gemeenten ontvangen **minstens eens per maand** de mutaties uit het landelijke register die hun leden betreffen, waaronder de verhuisberichten uit de BRP via SILA.
- Gemeenten kunnen tegen kostendekkende tarieven gebruikmaken van dienstverlening door de landelijke verwerker; bij doorlopende dienstverlening wordt een overeenkomst gesloten (GR 2-9-3 t/m 5).

Hoe werkt de koppeling met SILA?

SILA registreert van de leden van aangesloten kerken – tenzij zij bezwaar maakten – tot welke kerk zij behoren; in de BRP staat daarvan een aantekening. Bij een wijziging (verhuizing, overlijden, burgerlijke staat) krijgt SILA bericht, en die geeft het door aan de landelijke kerk. De afdeling LRP verwerkt het in het landelijke register en daarmee in het lokale register.

- Gemeenten die hun register in LRP hebben, zien de wijzigingen automatisch en voeren hun eigen wijzigingen online in.
- Gemeenten die hun register elders bijhouden (eigen database, kaartenbak), krijgen bericht van de afdeling LRP en geven hun wijzigingen minstens eens per maand door.
- De gemeente moet zelf doorgeven: alle **kerkelijke** gegevens (zoals doop en belijdenis) en de **burgerlijke** wijzigingen (verhuizing, overlijden) van leden met een SILA-bezwaar.
- Gastleden en vrienden staan niet als lid van de Protestantse Kerk bij SILA. Van hun verhuizing krijgt de kerk dus geen automatisch bericht.

In LRP gebeurt dit automatisch: gemeenten en de landelijke kerk werken in één systeem. De toegang is geregeld met **autorisaties**. Alleen wie daarvoor toestemming heeft van de verwerkingsverantwoordelijke,

heeft toegang, en alleen voor zijn taak (GR 2-2-3). Een kerkrentmeester ziet dus iets anders dan een pastoraal medewerker, en de landelijke kerk iets anders dan een gemeente.

Wat staat er nog meer in het landelijke register? (GR 2-8)

- gegevens over de (wijk)gemeenten: naam, soort, aard (bijvoorbeeld met wijkgemeenten, huisgemeente, bijzondere aard), correspondentieadres, postcodegebieden, classis en ring, administratienummers en SILA-nummer;
- leden van **geassocieerde kerken en gemeenten** (ord. 14-5), als dat is afgesproken;
- leden die naar het **buitenland** vertrekken en zich daar niet kunnen aansluiten bij een verwante kerk, op hun verzoek aan de kleine synode;
- leden van een **opgeheven gemeente** die zich nog niet bij een andere gemeente hebben gevoegd, of die gastlid zijn geworden van een gemeente van een andere kerk.

Grenzen aan het landelijk gebruik

De gegevens van het landelijke register en het evangelisch-lutherse register mogen **niet** worden gebruikt om geregistreerden rechtstreeks te benaderen, behalve (ord. 2-3-6):

- voor de verkiezing van leden van de evangelisch-lutherse synode;
- nadat de kerkenraad op de hoogte is gesteld en geen bezwaar heeft gemaakt.

De landelijke kerk kan dus niet buiten de gemeenten om fondsen werven of leden aanschrijven. Ook ziet zij de lokale financiële administratie niet in. Daarmee legt de kerk zich zelf een beperking op die de wet niet vraagt.

De opsomming van 'nevendoelen' uit de oude regeling (statistiek, quotum, onderzoek) staat niet meer in GR 2. Elk gebruik moet passen binnen het doel van ord. 2-3-1 (§10); gebruik voor een onverenigbaar doel, ook door koppeling met andere bestanden, is verboden (GR 2-2-5).

§10 Privacy

Sinds 25 mei 2018 geldt de **Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)**, met de Nederlandse Uitvoeringswet AVG. Die vervingen de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) uit de handleiding van 2013. GR 2 gebruikt nu de AVG-begrippen: registratie is 'verwerking van persoonsgegevens' in de zin van art. 4 AVG (GR 2-1). De kerkelijke regels zijn zo opgesteld dat ze passen binnen de wet. Toch is het goed dat iedereen die met de ledenregistratie werkt de hoofdlijnen kent.

Twee lagen

Laag 1: regels voor elke verwerking

Kort gezegd:

- er is een duidelijk en gerechtvaardigd **doel**;

- de verwerking is **niet meer dan nodig** voor dat doel (‘toereikend, ter zake dienend en beperkt’);
- er is een **wettelijke grondslag**. Voor de kerk is dat vooral het gerechtvaardigd belang: pastorale zorg geven en het kerkelijk leven ordenen.

Laag 2: bijzondere persoonsgegevens

Gegevens over godsdienst zijn bijzondere persoonsgegevens. Verwerken daarvan is in principe verboden. Een kerkgenootschap mag het wel voor zijn leden, oud-leden en mensen met wie het regelmatig contact heeft, zolang de gegevens niet zonder toestemming naar buiten gaan (art. 9 lid 2 sub d AVG).

Het doel van de registratie

Ord. 2-3-1: de kerk registreert ‘om te kunnen beschikken over persoonsgegevens ten behoeve van het functioneren van het kerkelijk leven en werken in de ruimste zin van het woord’. Van de gegevens mag alleen gebruik worden gemaakt voor dit doel (GR 2-7-1). Van het lokale register wordt alleen gebruikgemaakt met voorafgaande toestemming van de verwerkingsverantwoordelijke (GR 2-7-2).

Proportionaliteit in de praktijk

Sommige gemeenten publiceren gegevens van alle leden in een jaarboekje of kerkblad. Hoewel de kerkorde oproept tot omzien naar elkaar (ord. 8-4-3), is de vraag terecht of dat in verhouding staat tot het doel. Vraag in elk geval toestemming en beperk wat er wordt gepubliceerd.

Wie is verantwoordelijk?

De **verwerkingsverantwoordelijke** bepaalt doel en middelen en kan worden aangesproken op zorgvuldige verwerking (GR 2-1, 2-2):

- voor het lokale register: de (algemene) kerkenraad;
- voor het landelijke register: de generale synode;
- voor het evangelisch-lutherse register: de evangelisch-lutherse synode.

De **verwerker** voert de verwerking uit: lokaal het college van kerkrentmeesters, landelijk de afgezonderde afdeling van de dienstenorganisatie. Ook het werk van een (vrijwillige) ledenadministrateur valt onder de verantwoordelijkheid van de kerkenraad.

De verwerkingsverantwoordelijke zorgt voor organisatorische en technische maatregelen tegen (GR 2-2-4):

- kwaadwilligheid, onachtzaamheid en verkeerd gebruik door wie met de gegevens werkt;
- verlies of beschadiging, bijvoorbeeld door brand of water;
- verlies, beschadiging of onbevoegde inzage door derden.

Ook moet herstel mogelijk zijn als gegevens verloren gaan (back-ups).

De AVG in de praktijk

Er zijn een aantal concrete verplichtingen voor de gemeente:

- **Verwerking is breed.** Niet alleen het ledenregister valt onder de AVG, maar ook verjaardagslijstjes, herkenbare foto's, namen in kerkdiensten die worden uitgezonden en deelnemerslijsten van gespreksgroepen – ook als die buiten het register om worden bijgehouden.
- **Grondslag.** Voor wie door doop, verhuizing of op eigen verzoek (of dat van de ouders) is opgenomen, is de registratie een gerechtvaardigd belang; toestemming is dan niet nodig. Leden kunnen geen bezwaar maken tegen de registratie zelf, wel zich onttrekken (§2). Voor elke andere verwerking moet de kerkenraad afwegen of het gerechtvaardigd belang volstaat of toestemming nodig is.
- **Privacyverklaring.** De kerkenraad stelt een plaatselijke privacyverklaring op (de landelijke kerk heeft een model). Daarin staat wie aanspreekpunt is en wat er wordt gepubliceerd in nieuwsbrieven, op de website en in uitgezonden diensten, en met welk doel.
- **Verwerkersovereenkomst.** Met derden die gegevens krijgen, zoals de drukker die het kerkblad verzendt, sluit de gemeente een verwerkersovereenkomst (model beschikbaar). De voorzitter en secretaris van het college van kerkrentmeesters tekenen namens de gemeente. Met de eigen ledenadministrateur is geen overeenkomst nodig: die werkt onder verantwoordelijkheid van het college.
- **Beveiliging buiten LRP.** LRP voldoet aan de beveiligingseisen, met toegang via authenticatie en autorisaties. Wie gegevens elders bewaart, op papier of digitaal, moet zelf voor beveiliging zorgen.
- **Lijsten.** Uitdraaien uit het register bevatten niet meer gegevens dan voor het doel nodig is, worden alleen voor dat doel gebruikt en worden daarna vernietigd. Wie uit hoofde van een taak e-mailadressen van gemeenteleden heeft, gebruikt die niet voor privéberichten.
- **Datalek.** Bij een datalek (gehackte computer, verloren ledenlijst) moeten de Autoriteit Persoonsgegevens en de betrokkenen worden geïnformeerd. De landelijke kerk heeft daarvoor een stappenplan. Kerkenraad en college van kerkrentmeesters zijn hier samen verantwoordelijk voor.

Modellen en stappenplan staan op de website van de Protestantse Kerk.

Rechten van geregistreerden (GR 2-6)

De rechten worden uitgeoefend bij de kerkenraad die verwerkingsverantwoordelijke is voor het register. Ze gelden voor iedereen in het register, ook gastleden, niet-gedoopten en vrienden, en kunnen ook door een wettelijk vertegenwoordiger worden uitgeoefend.

Recht	**Hoe**	**Termijn**
Inzage in alle gegevens	Verzoek aan de kerkenraad; de wijze van inzage kan in de plaatselijke regeling staan	Binnen een maand
Correctie van onjuistheden	Schriftelijk en gemotiveerd verzoek	Binnen drie maanden correctie, of een schriftelijk en gemotiveerd antwoord waarom niet

Recht	Hoe	Termijn
Weten aan wie gegevens zijn verstrekt	Verzoek aan de verwerkingsverantwoordelijke	Binnen een maand

Let op: de AVG geeft meer rechten dan GR 2-6 noemt, zoals bezwaar en verwijdering, en gaat uit van een antwoord binnen een maand (te verlengen met twee maanden). De wettelijke rechten gelden ook als de generale regeling ze niet noemt.

Wie alleen in het landelijke register staat (bijvoorbeeld na vertrek naar het buitenland of na opheffing van de gemeente), richt een verzoek om inzage of correctie aan de generale synode.

Verstrekking aan derden (GR 2-7)

- Aan (interkerkelijke) instellingen die geen deel van de kerk zijn, maar op verzoek of met medewerking van de kerk werk doen binnen het doel van de registratie: alleen als ze de gegevens uitsluitend voor dat werk gebruiken (GR 2-7-3).
- Aan alle andere derden: **alleen met toestemming** van de geregistreerde of diens wettelijk vertegenwoordiger (GR 2-7-4). Toestemming moet vrij, specifiek en geïnformeerd zijn. Een algemene mededeling waarop niemand reageert, is geen toestemming.

Organisaties die leden willen benaderen

Ook sympathieke organisaties rond de kerk kunnen het adressenbestand niet krijgen. Wel kan de gemeente hun verzoek overnemen en zelf aan haar leden sturen, als dit binnen het doel van de registratie valt. De landelijke kerk mag dat alleen met medewerking van de kerkenraden (ord. 2-3-6). Een organisatie kan zich dus tot de kerkenraden wenden, of de generale synode kan de kerkenraden om medewerking vragen.

§11 Gemeenten met wijkgemeenten

In een gemeente met wijkgemeenten ligt de pastorale verantwoordelijkheid bij de wijkkerkenraad. Daarom wordt bij elke ingeschrevene vermeld tot welke wijkgemeente hij behoort (GR 2-3-2, slot; GR 2-8-2).

Leesregel

Waar de ordinanties en generale regelingen ‘gemeente’ en ‘kerkenraad’ zeggen, lees je bij een gemeente met wijkgemeenten ‘wijkgemeente’ en ‘wijkkerkenraad’, tenzij duidelijk de gemeente als geheel of de algemene kerkenraad is bedoeld (ord. 2-4-9). De bepalingen over wie tot de gemeente behoort, gelden ook voor wijkgemeenten (ord. 2-2-6).

Verantwoordelijkheid

Voor het lokale ledenregister van een gemeente met wijkgemeenten is de **algemene kerkenraad** verwerkingsverantwoordelijke (GR 2-2-1). Het centrale college van kerkrentmeesters houdt het register bij (GR

2-4-2) en kan daarbij samenwerken met wijkraden van kerkrentmeesters. De wijkkerkenraad kent de kerkelijke gegevens (doop, belijdenis) en geeft die door aan de ledenadministratie. *De aparte bepaling over wijkregisters en samenwerking met de wijkkerkenraad uit de oude regeling staat niet meer in GR 2; goede afspraken hierover blijven nodig.*

Grenzen

Het aantal en de grenzen van de wijkgemeenten stelt de algemene kerkenraad vast, na de wijkkerkenraden en de gemeenteleden te hebben gehoord (ord. 2-4-8).

Overgang naar een andere wijkgemeente

Via de leesregel gelden de regels van §6: op verzoek opnemen door de wijkkerkenraad van de andere wijkgemeente (ord. 2-2-2 en 2-2-6), of een eenvoudige mededeling als het om een andere wijkgemeente op hetzelfde grondgebied gaat (ord. 2-2-3).

Verhuizing binnen een gemeente met wijkgemeenten

Na samengaan kan een protestantse gemeente bestaan uit deels protestantse en deels hervormde of gereformeerde wijkgemeenten; er is ook op wijkniveau geen fusiedwang. Verhuist een lid uit een protestantse gemeente naar het gebied van een niet-protestantse wijkgemeente, dan bepaalt de soort van de **wijk**gemeente de inschrijving. Is er ter plaatse geen protestantse wijkgemeente, dan is geen eenduidige inschrijving mogelijk en geldt regel d van GR 2-10-2 (§7).

Wijkgemeente van bijzondere aard

De algemene kerkenraad kan leden in een bijzondere situatie samenbrengen in een wijkgemeente van bijzondere aard (ord. 2-5-5). Leden worden daar uitsluitend op eigen verzoek ingeschreven. Ook de vroegere hervormde buitengewone wijkgemeenten zijn wijkgemeenten van bijzondere aard (ovb. 10).

§12 Het register van evangelisch-lutherse leden

Naast het lokale en landelijke register is er een apart register van evangelisch-lutherse leden (art. III-5 kerkorde, ord. 2-3-4, GR 2-12). Evangelisch-lutherse leden zijn net zo goed 'protestants', maar aan het evangelisch-luthers zijn zijn rechten verbonden. Zo kiezen zij de leden van de evangelisch-lutherse synode en kunnen zij daarin gekozen worden (ord. 4-21-1). De gegevens van dit register mogen worden gebruikt om hen rechtstreeks te benaderen voor die verkiezing (ord. 2-3-6).

Wie staan erin?

- alle leden (doop- en belijdende leden) van evangelisch-lutherse gemeenten;
- leden van andere gemeenten van de kerk die op hun verzoek door de evangelisch-lutherse synode

zijn ingeschreven.

Wie zich vanuit bijvoorbeeld een hervormde gemeente laat overschrijven naar een evangelisch-lutherse gemeente, komt dus ook in dit register. Het register bevat dezelfde burgerlijke en kerkelijke gegevens als het lokale register (GR 2-3), met de gegevens van de betrokken gemeenten (GR 2-12-1).

Wie is verantwoordelijk?

De evangelisch-lutherse synode is verwerkingsverantwoordelijke. Het register wordt bijgehouden door dezelfde afdeling van de dienstenorganisatie als het landelijke register (GR 2-2, 2-12-2). De rechten van geregistreerden (GR 2-6) gelden ook voor dit register (GR 2-12-3).

Inschrijving bij verhuizing (GR 2-10-2 sub c)

Wie in het evangelisch-lutherse register staat, wordt bij verhuizing ingeschreven in:

- de **evangelisch-lutherse gemeente** in de nieuwe woonplaats (die vaak een groot grondgebied heeft, met de kerk in een andere plaats), of
- de **protestantse gemeente** die door samengaan met een evangelisch-lutherse gemeente is ontstaan.

Meestal komt dit op hetzelfde neer als de gewone regels. Het verschil zit in het 'buitengebied'. Gaat een evangelisch-lutherse gemeente met een groot gebied samen tot een protestantse gemeente, dan krijgt die protestantse gemeente meestal een kleiner gebied. In het buitengebied is dan geen protestantse en geen evangelisch-lutherse gemeente meer. Voor andere leden geldt daar regel d (een aangewezen gemeente). Leden uit het evangelisch-lutherse register worden volgens sub c ingeschreven in de protestantse gemeente die door het samengaan is ontstaan, ook al ligt haar grondgebied elders.

Vertaaltabel artikelverwijzingen

De handleiding van 2013 verwees naar artikelen die inmiddels zijn hernummerd of vervallen. Deze tabel geeft per oude verwijzing de vindplaats in de versie van juli 2026.

Onderwerp	**2013**	**Juli 2026**
Lid van gemeente = lid van de kerk	art. III-2 KO	art. III-2 en III-5 KO
Geografisch principe	ord. 2-2-2	ord. 2-2-2
Gastlidmaatschap	ord. 2-3; GR gastlidmaatschap	ord. 2-2-1; GR 3 (art. 1 t/m 7)
Verbondenen / tweede register	ord. 2-4, 2-6, 2-8	ord. 2-2-1 (niet-gedoopten en vrienden), ord. 2-3-2
Plaatsing bij verhuizing	ord. 2-5-1 sub a t/m d	ord. 2-2-4; GR 2-10-1 en 2-10-2 sub a t/m d
Evangelisch-lutherse leden bij verhuizing	ord. 2-5-1 sub c	GR 2-10-2 sub c
Gemeentewissel op hetzelfde	ord. 2-5-2	ord. 2-2-3

Onderwerp	2013	Juli 2026
grondgebied		
Voorkeurlidmaatschap	ord. 2-5-3 sub a en b	ord. 2-2-2; GR 2-10-3
Lid blijven bij wonen in het buitenland	ord. 2-5-3 sub d	ord. 2-2-5
Doel van de registratie	ord. 2-6-2; GR art. 2-1	ord. 2-3-1; GR 2-7-1
Einde lidmaatschap	ord. 2-7-2	ord. 2-2-5
Landelijke registratie, mutaties	ord. 2-9, 2-9-2, 2-9-3	ord. 2-3-3 en 2-3-6; GR 2-8, 2-9
Register evangelisch-lutherse leden	ord. 2-10	ord. 2-3-4; GR 2-12
Bijzondere aanduiding	ord. 2-11-1	ord. 2-4-1
Federatie	ord. 2-11-6	ord. 2-7; GR 1-1 en 1-2 (protestantse gemeente in wording: GR 1-2-10)
Leesregel wijkgemeenten	ord. 2-11-8	ord. 2-4-9
Vereniging	ord. 2-12	ord. 2-8-4 (samengaan); GR 1-4
Gemeente van bijzondere aard	ord. 2-12-5, 2-13-6	ord. 2-5-5
Aanmerken als protestantse gemeente	ord. 2-12-6	ord. 2-4-4
Vorming nieuwe gemeente, splitsing	ord. 2-13	ord. 2-8-2 en 2-8-6; GR 1-5
Samenvoeging	ord. 2-14	ord. 2-8-4 (samengaan)
Wijkgemeente van bijzondere aard	ord. 2-16-8	ord. 2-5-5
Overgang naar andere wijkgemeente	ord. 2-16-9 sub c	ord. 2-2-2, 2-2-3 en 2-2-6
Geheimhouding	ord. 4-2	ord. 4-2
Kiesrecht evangelisch-lutherse synode	ord. 4-22	ord. 4-21-1
Trouwboek	ord. 5-3-5	ord. 5-3-7
Doopboek	ord. 5-4-1	ord. 6-4-1
Doop in een andere gemeente	ord. 6-2-5	ord. 6-2-5 en 6-4-4
Doop na belijdenis	ord. 6-3-6	ord. 6-3-6
Erkenning van de doop	ord. 6-5	ord. 6-5
Belijdenis in een andere gemeente	ord. 9-4-4	ord. 9-4-4 en 9-5-9
Herstel na onttrekking	ord. 9-5-6	ord. 9-5-6
Opneming lid andere kerk als belijdend lid	ord. 9-5-7	ord. 9-5-7
Belijdenisboek	ord. 9-5-8	ord. 9-5-8
Verbreking als tuchtmaatregel	ord. 10-9-9	ord. 10-9-9
Verantwoordelijke	GR ledenregistratie art. 3	GR 2-1 en 2-2
Wijkregisters	GR ledenregistratie art. 6, 8-3	Vervallen; wijkgemeente wordt vermeld bij elke ingeschrevene (GR

Onderwerp	2013	Juli 2026
		2-3-2)
Te registreren gegevens	GR ledenregistratie art. 7	GR 2-3
Verwijdering, noodprocedure	GR ledenregistratie art. 9	GR 2-5
Rechten van geregistreerden	GR ledenregistratie art. 10	GR 2-6
Register leden in het buitenland	GR ledenregistratie art. 12-6 sub b	GR 2-8-4 sub b
Historisch archief	GR ledenregistratie art. 12-7	Vervallen
Leden bij fusie en splitsing	GR fusie en splitsing art. 2-6, 3-6	Geen aparte bepaling meer; zie ord. 2-8 en GR 1-4, 1-5
Oude gastlidmaatschappen, blijkgevers	ovb. 53, 56, 57	Vervallen

Bronnen

- *Kerkorde en ordinanties*, Protestantse Kerk in Nederland, versie juli 2026.
- *Generale regelingen*, Protestantse Kerk in Nederland, versie juli 2026: generale regeling 1 Gemeenten, 2 Ledenregistratie en 3 Gastlidmaatschap.
- F.T. Bos en L.J. Koffeman (red.), *Nieuwe toelichting op de kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland*, KokBoekencentrum 2019, vooral hoofdstuk 2, 3, § 4.7.4 en hoofdstuk 14.
- *Wijzigingen in de Nieuwe Toelichting op de Kerkorde*, KokBoekencentrum (errata, o.a. december 2021).
- *Ledenregistratie en de kerkorde – een toelichting vanuit de kerkorde*, versie 29-1-2013.

De Toelichting is geen uitgave van de kerk en geeft de stand van 2019. Waar zij afwijkt van de kerkorde van juli 2026, gaat de kerkorde voor.

De actuele teksten staan op protestantsekerk.nl. Waar deze handleiding iets zegt over de AVG, de BRP of LRP, gaat het om een toelichting en niet om kerkordelijke tekst.